

สังเกตภาษา

คุณฎีพร บ้านโรศานต์*

บทคัดย่อ

ในการพูดหรือเขียน บางครั้งจะมีถ้อยคำซึ่งฟังแปลก สะดุดหู หรือรู้สึกว่ามันถูกต้อง ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะการใช้ส่วนขยายที่สื่อความซ้ำซ้อน การสร้างคำและสำนวนผิดแปลกไปจากที่เคยใช้กันมา การใช้ถ้อยคำที่ไม่สื่อความหมายหรือสื่อความที่เป็นไปไม่ได้ การใช้ถ้อยคำที่คิดว่าจะทำให้ข้อความสุภาพมากยิ่งขึ้น หรือการใช้ถ้อยคำสำนวนที่ไม่ใช่สำนวนภาษาไทยที่นำมาแต่เดิม

ผู้เขียนเป็นคนหนึ่งที่ชอบ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์และอ่านหนังสือพิมพ์ เมื่อได้ยินได้ฟังคำพูดที่แปลกๆ สะดุดหู หรืออ่านพบข้อความที่แปลก ๆ รู้สึกว่ามันถูกต้อง ก็มักจะจดเอาไว้ แล้วนำมาพิจารณาว่าข้อความที่แปลก สะดุดหู หรือรู้สึกว่ามันถูกต้องนั้นเป็นเพราะเหตุใด หากจะแก้ไขควรแก้ไขอย่างไร

ข้อความแรกที่จะนำมาพิจารณาเป็นข้อความที่ได้จากข่าวหนังสือพิมพ์

“คนจำนวนมาก เบียดเสียด เข้าไปอย่างไม่เป็นแถว”

คำว่า *เบียดเสียด* บ่งให้รู้ว่าไม่มีความเป็นระเบียบ ฉะนั้น จึงไม่ต้องมีส่วนขยายอย่างไม่เป็นแถว เพราะส่วนขยายจะสื่อความซ้ำซ้อนกับ *เบียดเสียด*

“พายุ คร่าชีวิต ชาวประมง ตาย”

พายุคร่าชีวิตชาวประมง บ่งความหมายชัดเจนอยู่แล้วว่าชาวประมง *ตาย* ฉะนั้น จึงไม่ต้องมีส่วนขยาย *ตาย* ซ้ำซ้อนอีก หากต้องการจะย้ำความหรือเน้นความ ก็ควรแยกเป็น ๒ ประโยคคือบอกว่าพายุคร่าชีวิตชาวประมง ประโยคหนึ่ง แล้วอาจย้ำว่าชาวประมงตายไป

* คุณฎีพร บ้านโรศานต์

อ.บ. (เกียรตินิยม), อ.ม. (ภาษาไทย) จุฬา ฯ

M.A. (Linguistics) Hawaii

อาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลายคนอีกประโยคหนึ่งแต่จะไม่พูดว่า “คร่ำ
ชีวิต...ตาย”

ข่าวหนังสือพิมพ์อีกข่าวหนึ่งมีว่า “อุบัติเหตุ
ร้ายแรงครั้งหนึ่งคร่ำชีวิตไป กว่าหลายร้อยคน”

คำว่า *หลาย* บอกการประมาณกว้างๆ
อยู่แล้ว หลายร้อย อาจจะเป็น สาม...สี่...หก
...แปดร้อยก็ได้ ฉะนั้น จึงไม่ต้องมีคำว่า
กว่า ขยาย เป็น “กว่าหลายร้อย กว่าหลายพัน
กว่าหลายหมื่น”

ฝ่ายวิชาการจะจัดให้มีการอภิปรายหมู่”

การอภิปราย คือ การพูดชี้แจงแสดง
ความคิดเห็น โดยทั่วไปจะหมายถึงการพูด
แบบหนึ่งซึ่งมีผู้พูดอภิปรายอย่างน้อย ๒ คน
และมีผู้ดำเนินการอภิปราย ถึงแม้ว่าจะมีผู้พูด
หลายคน ก็เรียกว่าการอภิปราย ไม่เรียกว่า
“การอภิปรายหมู่” หากจัดให้มีการอภิปรายหมู่
คือ อภิปรายหลายกลุ่มหลายเรื่องในเวลาเดียวกัน
ก็คงจะฟังไม่ได้ศัพท์เป็นแน่

รายการโทรทัศน์รายการหนึ่ง ผู้ร่วม
รายการจะต้องทายตัวอักษร ตัวอักษรตัวหนึ่ง
ผู้ร่วมรายการทายว่า “๒ ฤๅ” แต่พิธีกรบอกว่า
ไม่ถูก ขอให้พูดใหม่ให้ถูกต้อง ผู้ร่วมรายการ
ก็ตอบเหมือนเดิมว่า “๒ ฤๅ” พิธีกรจึงพูดว่า
“เอาเป็นว่าถูกก็แล้วกัน ที่จริงเขาเรียกว่า ๒ บค
ฤๅ ตอบว่า ๒ ฤๅ ก็อนุโลมให้ถูก”

ตัวอักษร ศ ษ ส นั้น เรียกว่า ตัวสอ
เหมือนกัน จึงมีข้อกำกวมให้เข้าใจตรงกันว่า

ศ ศาลา หรือ ศ คอ (คือ ศ ที่เขียนเหมือน ค
แต่มีหาง) ษ ฤๅ หรือ ษ บอ (คือ ษ ที่เขียน
เหมือน บ แต่มีรูป ๓ ที่เส้นหลัง) ส เสือ หรือ
ส ลอ (คือ ส ที่เขียนเหมือน ล แต่มีหาง)
การเรียกชื่อกำกับจะเรียกชื่อใดชื่อหนึ่งเท่านั้น
ไม่เรียกพร้อมกัน ถ้าเรียกว่า “ศ คอ ศาลา”
“๒ บอ ฤๅ” หรือ “ส ลอ เสือ” จะฟังแปลก
มาก

ข้อความที่ยกมาเป็นตัวอย่างข้างต้นเป็น
ข้อความที่ผู้เขียนรู้สึกว่าจะแปลก และที่ทำให้
รู้สึกเช่นนั้นเป็นเพราะการใช้คำขยายที่สื่อความ
ซ้ำซ้อนกัน

ในการพูดหรือเขียน บางคนนิยมสร้าง
คำหรือสำนวนขึ้นใหม่โดยเลียนถ้อยคำสำนวน
เดิม แต่เปลี่ยนคำบางคำให้ผิดแปลกไปจากที่
นิยมใช้กันอยู่โดยทั่วไป เช่น ใช้ว่า *มือประชา
บังรัฐ* แทน *มือราษฎรบังหลวง*

การสร้างคำหรือสำนวนใหม่ให้เพียงพอ
แก่ความต้องการนับว่าเป็นความเจริญงอกงาม
ของภาษา ถ้ามีคำหรือสำนวนใช้อยู่แล้ว การ
สร้างคำหรือสำนวนใหม่โดยไม่มี ความหมาย
แปลกใหม่ไปจากเดิม ก็อาจจะทำได้ และถ้า
ถ้อยคำสำนวนนั้นเป็นที่นิยมแพร่หลาย ก็จะมา
แทนที่ถ้อยคำสำนวนเก่า แต่ถ้าคำหรือสำนวน
ที่สร้างขึ้นใหม่นั้นไม่มีผู้ใช้ตามหรือเป็นที่นิยม

เพียงชั่วระยะเวลาสั้น ๆ ถ้อยคำสำนวนใหม่เหล่านี้ ก็จะถูกนำไปในที่สุด

ตัวอย่างถ้อยคำสำนวนที่สร้างขึ้นใหม่ทำให้รู้สึกว่แปลก สะดุดหู ตัวอย่างแรกได้มาจากการวิจารณ์ภาพยนตร์ไทยเรื่องหนึ่ง ผู้วิจารณ์เขียนว่า “คุณหนังเรื่องนี้แล้วจะหัวเราะคลอต ๙๐ นาที หัวเราะจนเจ็บ หน้าพุง ไปหมด”

ภาษาไทยมีคำว่า พุง และ หน้าท้อง แต่ไม่มี “หน้าพุง” หน้าพุงเป็นคำที่สร้างขึ้นใหม่ แต่มีความหมายอย่างเดียวกับ พุงหรือหน้าท้อง

อีกตัวอย่างหนึ่งคือการใช้คำว่า โยกเย่ ในความว่า “อย่ามัว โยกเย่ อยู่เลย”

คำซ้อนที่มีคำว่า โยก อยู่ด้วย มีหลายคำ เช่น โยกย้าย หมายความว่า ‘ย้ายที่ไป’ โยกเยก หมายความว่า ‘โอนเอนไปมา’ โยกโย้ หมายความว่า ‘ไม่ทำอย่างตรงไปตรงมาทำให้ขัดข้อง ไม่ตัดสินใจให้แน่นอน เปลี่ยนใจไปมาทำให้เสียเวลาหรือเสียประโยชน์’ แต่ไม่มีคำซ้อน “โยกเย่” คำ โยกเย่ ที่สร้างขึ้นใหม่นี้มีความหมายเหมือนกับ โยกโย้ นั่นเอง

บทสัมภาษณ์ในหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง มีข้อความว่า “เขาเคยทำงานเป็น ลูกครว มา ก่อน”

ภาษาไทยมีคำว่า พ่อครว แม่ครว แต่ไม่มี “ลูกครว” คำที่หมายถึงผู้ช่วยทำครว คือ

คำ ลูกมือ ลูกครวก็เป็นอีกคำหนึ่งซึ่งสร้างขึ้นใหม่โดยเลียนแบบคำว่า พ่อครวแม่ครว

พิธีกรรายการโทรทัศน์รายการหนึ่ง กล่าวว่า “กระผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านผู้ชมจะได้รับ ความเพลิดเพลิน ไม่มากก็น้อย”

ภาษาไทยมีคำว่า เพลิดเพลินใจ พึงพอใจ และ พอใจ “เพลิดเพลินใจ” เป็นคำที่สร้างขึ้นใหม่ อาจมีความหมายอย่างเดียวกับ เพลิดเพลินใจ หรือ พึงพอใจ หรือ อาจรวมความหมายของทั้งสองคำไว้ในคำที่สร้างขึ้น

ผู้แสดงในละครโทรทัศน์เรื่องหนึ่งพูดว่า “จะต้องตามไปเหยียบ ยอดหน้า มัน”

ภาษาไทยมีคำว่า หน้า และ ยอดอก ถ้าพูดว่า ไปเหยียบหน้า หรือ เหยียบยอดอก ก็จะเข้าใจได้ว่าเป็นส่วนใดของร่างกาย แต่ถ้าพูดว่าเหยียบ “ยอดหน้า” ไม่ทราบว่าจะหมายถึง ส่วนใดของใบหน้า

คำพูดอีกตอนหนึ่งมีว่า “ผมจะไป ยื่น คำร้องเรียน ขอเปลี่ยนนามสกุล”

การไปติดต่อขอเปลี่ยนนามสกุลนั้น ผู้ขอต้องไป ยื่นคำร้อง แต่ถ้าไปเสนอเรื่องราว ร้องทุกข์และขอความช่วยเหลือ จะใช้ว่า ไป ร้องเรียน หรือ ไปยื่นหนังสือร้องเรียน แต่จะไม่ใช้ว่า “ยื่นคำร้องเรียนขอเปลี่ยนนามสกุล”

อีกตัวอย่างหนึ่งที่พบในหนังสือพิมพ์คือ “เรื่องนี้มี แนวโน้มเอียง ว่าจะสำเร็จ”

ภาษาไทยมีคำกริยา *โน้มเอียง* และ
คำนาม *แนวโน้ม* แต่ไม่มีคำนาม “แนวโน้ม
เอียง” แนวโน้มเอียงเป็นคำที่สร้างขึ้นใหม่
ไม่ได้มีความหมายต่างไปจากคำว่า แนวโน้มที่
ใช้กันอยู่โดยทั่วไป

ผู้แสดงในละครโทรทัศน์เรื่องหนึ่งพูด
ว่า “ถึงพวกเธอจะไม่สนใจ ก็ควรจะ *สตั๊ปปั้ง*
เอาไว้บ้าง”

ภาษาไทยมีคำว่า *พั้ง* และ *สตั๊ปปั้ง* เมื่อใช้
เป็นคำซ้อน จะใช้ว่า *สตั๊ปปั้งพั้ง* แต่ไม่มีคำ
ซ้อน “*สตั๊ปปั้ง*” *สตั๊ปปั้ง* เป็นคำที่สร้างขึ้นใหม่
ไม่มีความหมายต่างไปจากคำว่า *พั้ง*

ผู้จัดรายการทางวิทยุพูดว่า “*เรื่องการ
ผสมเสียงหรือมิกซ์เสียงเพลงชุดนี้ อยู่ใน
ดุลพิจารณา* ของคุณ...”

ภาษาไทยมีคำกริยา *พิจารณา* และ *พินิจ
พิจารณา* มีความหมายว่า ‘ตรวจตรา ตรีตรอง’
และมีคำนาม *ดุลพินิจ* หรือ *ดุลยพินิจ* หมาย
ความว่า ‘การวินิจฉัยที่เห็นสมควร’ แต่ไม่มี
คำว่า “*ดุลพิจารณา*” *ดุลพิจารณา* เป็นคำที่สร้าง
ใหม่ มีความหมายไม่ต่างจากคำว่า *ดุลพินิจ*

หนังสือพิมพ์ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับการ
การถ่ายทอดสดของสถานีโทรทัศน์แห่งหนึ่งว่า
“การจัดถ่ายทอดสดอย่าง *ทันพื้นทันควัน* อย่าง
นี้ *ดี* มาก *ควรชมเชย*”

ทันควัน และ *ทันที่ทันควัน* เป็นคำที่มี
อยู่แล้วในภาษา แต่ไม่มี “*ทันพื้นทันควัน*”
ทันพื้นทันควัน เป็นสำนวนที่สร้างใหม่ มีความ
หมายเหมือน *ทันควัน* นั้นเอง

คอลัมน์หนึ่งในหนังสือพิมพ์ลงข้อความ
ว่า “*เรื่องเช่นนี้จะกลบเกลื่อนหรือจะ
สร้างสัน
บันสี* อย่างไม่รู้ได้”

ภาษาไทยมีคำว่า *เสกสรรบันแต่ง* หมาย
ความว่า ‘แต่งเรื่องขึ้นเอาเองตามใจชอบ’ และ
มีคำว่า *ใส่ร้ายป้ายสี* หมายความว่า ‘เอาความ
ชั่วความร้ายไปป้ายผู้อื่น’ แต่ไม่มีคำว่า “*สร้าง
สันบันสี*” *สร้างสันบันสี* เป็นคำสร้างใหม่ มี
ความหมายไม่ต่างจาก *เสกสรรบันแต่ง* หรือ
บันน้ำเป็นตัว และถ้าจะใช้คำที่สร้างใหม่นี้ก็
ควรเขียน “*สร้างสรรคบันสี*”

การเขียนหรือพูดโดยมีความเปรียบในที่
อันควร จะช่วยให้ความชัดเจนขึ้น แต่ถ้าใช้
ถ้อยคำสำนวนเปรียบเทียบผิด ก็จะทำให้เสีย
ความหรือทำให้ข้อความเสีรสไป

หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งมีข้อความว่า
“*อย่าถือคติว่า เข้าเมืองตาบอด ต้องบอดตา
ตาม*”

การเปลี่ยนแปลงในภาษานี้ย่อมต้องมี
อยู่เป็นธรรมดา แต่การเปลี่ยนแปลงจนผิด
ลักษณะของภาษานั้นไม่ควรทำ สำนวนที่มีอยู่

เดิม คือ *เข้าเมืองตาหลัว ต้องหลัวตาตาม*
การเปลี่ยนจาก *ตาหลัว* เป็น *ตาบอด* อาจทำ
ได้ไม่ผิดลักษณะของภาษา แต่การเปลี่ยนจาก
หลัวตา เป็น *บอดตา* นั้น ไม่ได้ เพราะกิริยา
“*บอดตา*” ไม่มีใช้ในภาษาไทย

ในบทวิจารณ์ข่าวต่างประเทศมีข้อความ
ว่า “*ผู้แทนของรัสเซียได้ประณามการกระทำที่ว่า*
‘ปากถือศีล ตีนถือสาก’ ของอเมริกา”

สำนวนไทยมีว่า *มือถือสาก ปากถือศีล*
มีความหมายว่า ‘แสดงตัวเป็นคนดีมีศีลธรรม
แต่กลับประพฤติชั่ว’ สำนวนที่สร้างขึ้น
ฟังคล้องจองกัน มีสัมผัสระหว่างคำว่า *ศีล* กับ
ตีน แต่สำนวนไทยใช้ว่า “*มือถือสาก*” ไม่ใช่
“*ตีนถือสาก*”

ข้อความในหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งมีว่า
“*ผมจะไม่ต่อหลดต่อหลอะไรมาก เขียนไปแล้ว*
บอกไม่ได้เขียน ชาวบ้านจะรุมค่าว่า ไอ้ตะกร้า
ใส่มะกอก”

สำนวนไทยที่มีความหมายว่า ‘ปลิ้น-
ปล้อน กลับกลอก ตลบแคลง พุดหลบเลี่ยง
ไปมา’ มีอยู่หลายสำนวน สำนวนหนึ่ง คือ
มะกอกสามตะกร้าปาไม่ถูก ไม่ใช่ “*ตะกร้า*
ใส่มะกอก”

ข้อความอีกตอนหนึ่งมีว่า “*ผมยอมรับ*
ว่าบัญญัติเท่าฝ่าหอย”

การเปรียบเทียบขนาดของอวัยวะเท่า
ฝ่าหอยนั้นมีสำนวนเปรียบเทียบว่า *ตีนเท่าฝ่า*
หอย หรือ *เท้าเท่าฝ่าหอย* ส่วนการเปรียบเทียบ
ว่ามีปัญญาน้อย จะเปรียบว่า *ปัญญาแค*
หางอึ่ง ไม่ใช่ “*ปัญญาเท่าฝ่าหอย*”

จากตัวอย่างที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่า
ข้อความที่ฟังแปลก หรือรู้สึกว่าจะไม่ถูกต้องนั้น
เกิดจากการสร้างคำและสำนวนขึ้นใหม่ ผิด
แปลกไปจากถ้อยคำสำนวนที่ใช้กันมาแต่เดิม

นอกจากสาเหตุ ๒ ประการที่กล่าวมาแล้ว
ยังมีสาเหตุอีกประการหนึ่งคือการใช้ถ้อยคำที่
ไม่สื่อความหมายอย่างที่ต้องการ หรือสื่อความ
ที่เป็นไปไม่ได้ เช่น

โฆษกรายการโทรทัศน์รายการหนึ่งกล่าว
ว่า “*โปรดเก็บหางบัตรไว้ แล้วเราจะแจ้งให้ทราบ*
ว่า ท่านจะมีประโยชน์อะไรต่อหางบัตรนั้น”

ผู้พูดต้องการจะบอกให้เก็บหางบัตรไว้
แล้วจะแจ้งให้ทราบว่าหางบัตรนั้นจะมี
ประโยชน์อย่างไร แต่ถ้าพูดอย่างข้างต้น จะมี
ความหมายว่า ‘หางบัตรจะได้ประโยชน์อะไร
จากท่าน’ ซึ่งไม่ได้ความ ต้องเปลี่ยนคำพูดเสีย
ใหม่เป็นดังนี้

“...เราจะแจ้งให้ทราบว่าท่านจะได้
ประโยชน์อะไรจากหางบัตรนั้น” หรือ

“...ทางบัตรนั้นจะให้ประโยชน์อะไรแก่ท่าน” หรือ

“...ทางบัตรนั้นจะมีประโยชน์อย่างไร”

หนังสือพิมพ์ลงข่าวเกี่ยวกับการชกมวยว่า “...เตะเข้าที่หน้าตรงห้อง พอดี”

เมื่ออ่านแล้วไม่ทราบว่าจะเตะเข้าที่หน้าหรือที่ห้อง หรือ หน้าห้อง ถ้าต้องการจะสื่อความหมายอย่างไร ก็ต้องเลือกใช้คำให้ตรงตามที่ต้องการ

อีกตัวอย่างหนึ่ง โฆษกถามผู้ร่วมรายการว่า “คุณยังทำงานอยู่หรือว่ายังเป็นนักเรียนอยู่ครับ”

การถามว่า “คุณยังเป็นนักเรียนอยู่หรือ” ใช้ได้ ผู้ตอบอาจจะตอบรับหรือปฏิเสธก็ได้

การถามว่า “คุณยังทำงานอยู่หรือ” ก็ใช้ได้ แต่จะใช้ถามในกรณีที่ผู้ถามได้ข่าวมาว่าผู้นั้นไม่ได้ทำงานแล้ว ลาออกจากงานแล้ว หรือถามย้ำแสดงความแปลกใจ ในที่นี้ โฆษกไม่ได้รู้จักผู้ร่วมรายการมาก่อน ต้องการจะทราบเพียงว่าผู้ร่วมรายการเป็นนักเรียน ยังเรียนหนังสืออยู่ หรือมีงานทำแล้ว ฉะนั้น ก็ควรจะถามว่า “คุณทำงาน(แล้ว)หรือว่ายังเป็นนักเรียนอยู่” แต่จะไม่ถามว่า “คุณยังทำงานอยู่หรือว่ายังเป็นนักเรียนอยู่”

หนังสือพิมพ์ลงข่าวสังคมว่า “ความปลาบปลัม เป็นล้นพ้นของคุณหญิง...คือ กระเช้าดอกไม้ที่...นำมาเยี่ยม”

ประโยคข้างต้นนี้ ถ้าลองตัดส่วนขยายออกแล้ว จะได้ประโยคว่า “ความปลาบปลัม...คือกระเช้าดอกไม้...” ซึ่งไม่ได้ความ ควรแก้ไขให้สื่อความหมายตามที่ต้องการดังนี้

“คุณหญิง...ปลาบปลัมเป็นล้นพ้นที่... นำกระเช้าดอกไม้มาเยี่ยม” หรือ

“สิ่งที่นำความปลาบปลัมมาให้คุณหญิง...คือกระเช้าดอกไม้ที่...นำมาเยี่ยม”

อีกตัวอย่างหนึ่งเป็นการเล่าเกี่ยวกับอุบัติเหตุรถยนต์ชนกัน ความตอนหนึ่งมีว่า “เลื้อคนองเต็มถนน ย่อม สีฟ้าของตัวถังรถ...จนเป็นสีแดง”

การย่อมสีนั้น ปริมาณของน้ำสีต่างๆ ที่ใช้ย่อมจะต้องมากพอที่จะชุบหรืออาบให้เปลี่ยนสีไปจากเดิม เช่น การย่อมผ้าสีต่างๆ เป็นสีดำ เมื่อย่อมแล้ว สีก็จะเปลี่ยนไปเป็นสีดำ แต่เลือกที่สาครกระจายหรือนองเต็มพื้นถนนไม่น่าจะมีปริมาณมากถึงขนาดจะ “ย่อม” สีฟ้าของตัวถังรถให้กลายเป็นสีแดงไปได้ และเมื่อล้างเลื้อออกไป ตัวถังรถก็จะคงสีฟ้าตามเดิม ไม่ได้เปลี่ยนสีไปอย่างการย่อมผ้า หรือย่อมผม

สถานีวิทยุแห่งหนึ่งเสนอข่าวชาวบ้านว่า “ลูกทรพีปราศเข้า วางมวย พ่อจนพ่อ บาดเจ็บแผลถลอก”

การวางมวยน่าจะทำให้เกิดความบอบช้ำภายในหรือภายนอกมากพอควร ถ้ามีบาดแผลก็น่าจะเป็นแผลแตก ไม่ใช่เพียงแต่แผลถลอก

เท่านั้น ถ้าใช้คำว่า *วางมวย* อาการน่าจะสาหัสกว่า *บาดเจ็บแผลถลอก* แต่ถ้าจะคงคำว่า *บาดเจ็บแผลถลอก* ก็ไม่ควรใช้คำว่า *วางมวย*”

นักวิชาการคนหนึ่งกล่าวว่า “มี... *วิวัฒนาการ* ทั้งทางเจริญขึ้นและเสื่อมลง”

วิวัฒนาการ มีความหมายว่า ‘ความเจริญรุ่งเรือง ความคลี่คลายไปในทางเจริญ’ จึงไม่ควรจะมี *เสื่อมลง* มาขยาย ถ้าต้องการจะคงเจริญขึ้นและเสื่อมลงเอาไว้ ก็ควรจะเปลี่ยนคำว่า *วิวัฒนาการ* เป็น *การเปลี่ยนแปลง* ถ้าจะคงคำว่า *วิวัฒนาการ* เอาไว้ ก็ควรตัด *เสื่อมลง* ออกเพราะไม่เข้าความ ส่วน *เจริญขึ้น* ก็ไม่จำเป็นต้องมีเพราะวิวัฒนาการจะสื่อความหมายดังกล่าวอยู่ในตัวแล้ว

นักวิชาการอีกคนหนึ่งได้บรรยายทางโทรศัพท์ว่า “ปัญหามีมากมาย เช่น ปัญหาไร้ที่อยู่ ปัญหา ไร้อาหารไม่พอ”

ไร้ มีความหมายว่า ‘ไม่มี’ ส่วน *ไม่พอ* นั้น หมายความว่า ‘มีอยู่บ้าง แต่ยังไม่เพียงพอแก่ความต้องการ’ เมื่อคำมีความหมายต่างกัน เช่นนี้ ผู้พูดควรจะเลือกที่จะใช้คำใดจึงจะสื่อความที่ต้องการ

โฆษกรายการโทรทัศน์รายการหนึ่งบอกผู้เข้าชมรายการในห้องส่งว่า “วันนี้ ผู้เข้าชมรายการทุกท่านจะได้รับการต้อนรับจากบริษัท...”

สิ่งที่ผู้ชมรายการจะได้รับคือ “น้ำ” ไม่ใช่ “ได้รับการต้อนรับ” การใช้ถ้อยคำดังประโยคตัวอย่าง จึงทำให้ประโยคไม่สื่อความหมายตามต้องการ

ประโยคบางประโยคฟังแปลก เพราะผู้พูดใช้คำที่คิดว่าจะทำให้คำพูดสุภาพมากยิ่งขึ้น แต่การทำเช่นนั้นกลับทำให้ข้อความไม่ถูกต้อง เช่น

ในการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ผู้สัมภาษณ์พูดว่า “ต่อไปนี่ผมก็จะสัมภาษณ์คุณ... แล้วเราลองมาทราบดูซิว่าทำไมที่มันถึงชนะเลิศ”

ผู้พูดใช้คำว่า *ทราบ* เพื่อให้สุภาพ แต่การใช้คำว่า *ทราบ* ในตัวอย่างนี้ทำให้ข้อความไม่ถูกต้อง หากเปลี่ยนคำว่า *ทราบ* เป็น *รู้* คือ “เราลองมารู้ดูซิว่า...” ผู้สัมภาษณ์ก็คงจะรู้สึกว่าจะไม่ถูกต้อง และจะไม่พูดเช่นนั้น คงจะพูดแต่เพียงว่า “เราลองมาดูซิว่า...”

อีกตัวอย่างหนึ่ง ผู้สัมภาษณ์กล่าวว่า “ผมขอเรียนสนทนาให้ท่านผู้ฟังได้ทราบ”

การบอกให้ผู้ฟังทราบนั้น อาจจะใช้ว่า *เรียนให้ทราบ* หรือ *แจ้งให้ทราบ* วิธีบอกให้ทราบอาจใช้วิธีพูดคุยซักถามแทนการพูดคนเดียว การบอกให้ทราบโดยวิธีพูดคุยซักถามนั้น ก็ไม่ใช่ว่า “เรียนสนทนา” แต่อาจจะต้องขยายความว่า จะให้ผู้ฟังทราบเรื่องอะไร และจะใช้วิธีพูดคุยหรือสนทนากัน

อีกคำหนึ่งซึ่งเข้าใจว่าจะเกิดจากการพยายามทำให้ข้อความสุภาพมากยิ่งขึ้น คือ คำว่า *เรียนสาย* ซึ่งหมายถึงการขอพูดโทรศัพท์กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ปัจจุบันนิยมใช้กันมากขึ้น โดยเฉพาะเวลาที่ต้องการจะพูดโทรศัพท์กับผู้มีอาวุโสกว่าหรือผู้ที่มิตำแหน่งหน้าที่การงานสูงที่นิยมใช้คำว่า *เรียนสาย* คงเป็นเพราะรู้สึกไปว่าการ “ขอพูด” นั้นไม่สุภาพพอ

ผู้ร่วมรายการโทรทัศน์รายการหนึ่งกล่าวว่า “เรื่อง... ท่านพิธีกรได้เรียนกล่าวไปแล้ว ผมก็ ขอความกรุณา ไม่เรียนซ้ำอีก”

เรียนกล่าว ก็มีลักษณะการใช้ทำนองเดียวกันกับ “*เรียนสนทนา*” ที่ถูกควรใช้ *เรียน* หรือ *กล่าว* คำใดคำหนึ่งเท่านั้น ไม่ใช่ “*เรียนกล่าว*”

ส่วน *ขอความกรุณานี้* เป็นคำขอร้องขอความอนุเคราะห์ ขอความเห็นใจ ในที่นี้ผู้พูดเพียงแต่จะบอกว่าจะไม่กล่าวซ้ำอีก การไม่กล่าวซ้ำก็เป็นการกระทำที่เหมาะสม เพราะพิธีกรเพียงจะกล่าวจบไป หากกล่าวซ้ำก็จะน่าเบื่อ เมื่อการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่เหมาะสม ไม่ใช่สิ่งที่จะต้องขอหรือขอความเห็นใจ ผู้พูดก็ไม่ควรจะใช้ “ขอความกรุณา” ในประโยคนั้น

ข้อเขียนในหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งมีว่า “เราจะต้อง *ทราบตัวเอง* ว่ามีความต้องการอะไร”

ภาษาไทยมีคำว่า *รู้ตัว* ซึ่งใช้ในความหมายว่า “รู้หรือเข้าใจว่าตนคิดอย่างไร ต้องการอะไร” อาจใช้ว่า *รู้จักตัวเอง* ก็ได้ คำว่า *รู้* อาจจะใช้ *ทราบ* แทนได้ในบางกรณี เช่น *ไม่รู้* ใช้ว่า *ไม่ทราบ* ได้ แต่ “*รู้ตัว*” หรือ “*รู้จักตัวเอง*” ไม่ใช่ “*ทราบตัว*” หรือ “*ทราบตัวเอง*”

ลักษณะอีกประการหนึ่งซึ่งทำให้ข้อความฟังแปลกไป ก็คือการใช้ถ้อยคำสำนวนที่ไม่ใช่สำนวนอย่างไทยๆ อาจเป็นสำนวนที่แปลจากภาษาต่างประเทศ หรืออาจสร้างสำนวนใหม่ที่ ไม่ใช่สำนวนภาษาไทย เช่น

“สำหรับผมแล้ว เรื่องนี้เป็นที่พอออกพอใจอย่างยิ่ง”

สำนวนภาษาอย่างไทยๆ ก็คือ “ผมพอใจเรื่องนี้อย่างยิ่ง” หรือ “เรื่องนี้ผมพอใจอย่างยิ่ง”

“สำหรับพิธีผังศพ จะได้รับการจัดขึ้นในตอนเช้าวันนี้”

ควรใช้สำนวนอย่างไทยๆ ว่า “พิธีผังศพจะจัดขึ้นในตอนเช้าวันนี้” หรือ “... จะจัดพิธีผังศพในตอนเช้าวันนี้”

การใช้สำนวนภาษาที่ฟังไม่เป็นไทยๆ โดยการทำคำกริยาให้เป็นนาม ด้วยการเติมการหน้ากริยานั้น เช่น *จัด* เป็น *การจัด* แล้วหาคำกริยาอื่นมานำหน้าอีกทีหนึ่ง เป็น *ได้รับการจัด* นั้นมีตัวอย่างอยู่มากมาย เช่น

“พวกเรา นายกรัฐมนตรี ให้การทักทาย แก่ผู้มารอต้อนรับ” ใช้ “ให้การทักทาย” แทน คำกริยา ทักทาย

“การสนทนาในวันนี้...จะมาร่วม ให้การ สนทนา อยู่ด้วย” ใช้ “ให้การสนทนา” แทน คำกริยา สนทนา

“คุณ...มีการแต่งตัว แปลกๆ ทุกที” ใช้ “มีการแต่งตัว” แทน คำกริยา แต่งตัว

“ทหาร ได้รับการบาดเจ็บ จากการสู้รบ” ใช้ “ได้รับการบาดเจ็บ” แทน คำกริยา บาดเจ็บ

“พ่อตีใจที่ลูก มีการตัดสินใจ อย่างนั้น” ใช้ “มีการตัดสินใจ” แทน คำกริยา ตัดสินใจ

นอกจากนี้ ยังมีถ้อยสำนวนซึ่งฟังไม่เป็น ไทยๆ อีกมาก เช่น

“ภาพยนตร์ ภายใต้อมือการสร้างของ ...” ใช้ภายใต้อมือการสร้างแทนที่จะใช้สำนวน ภาษาอย่างไทยๆ ว่า ภาพยนตร์ที่ใคร สร้าง

“งานอย่างนี้เราไม่จัดบ่อยนัก จะจัด ครั้ง หนึ่ง ใน ๓ ปี เท่านั้น” ผู้พูดต้องการจะบอกว่า จะจัดงานอย่างนี้ ๓ ปี ครั้ง แต่ใช้สำนวนภาษา ที่ไม่เป็นไทยๆ ว่า “จัดครั้งหนึ่งใน ๓ ปี”

“การบรรยายรับเชิญโดย มิสเตอร์....” ควรใช้สำนวนไทยว่า เชิญ มิสเตอร์....มาบรรยาย

“ง่ายต่อการทำความเข้าใจ” ควรใช้ว่า เข้าใจง่าย

“อยู่ในเครื่องแบบ” ควรใช้ว่า แต่ง หรือ สวมเครื่องแบบ

“หลังคำถามของผม เขาเปิดเผยว่า....”

ควรใช้สำนวนภาษาไทยๆ ว่า

{ หลังจาก
เมื่อ ผมถาม เขาเปิดเผยว่า...

“เขา มาถึงในรถ สีขาว” ผู้พูดต้องการจะ บอกว่า เขานั่งหรือขับรถ สีขาวมา แต่ใช้สำนวน ภาษาที่แปลกไปจากสำนวนภาษาไทยๆ

“เขาถูกฆ่าตายด้วยตนเอง” ถ้าจะพูด อย่างไทยๆ และเป็นคำพูดที่ไม่ “สวิงสวย” ก็ควรจะพูดว่า เขามาตัวตาย

สำนวนแปลกๆ ที่เรียกกันว่า สำนวน “สวิงสวย” นั้น มีตัวอย่างอยู่มากมาย เช่น

“เธอที่บังเอิญพบของผมคือ....”

“หลังการสนทนาบนมือน้ำชา....”

“บนเวลาของการสนทนา....”

ถ้อยคำที่ใช้ในการพูดหรือเขียนซึ่งฟัง แปลก สะดุดหู หรือมีลักษณะบางประการที่ ทำให้รู้สึกว้า ข้อความไม่ถูกต้องนั้น อาจเกิด จากสาเหตุต่างๆ กันดังที่ได้กล่าวมาแล้ว หาก การสร้างถ้อยคำสำนวนแปลกๆ ใหม่ๆ และ ใช้ถ้อยคำสำนวนเหล่านั้น ทำให้ภาษาขงงาม ก็เป็นเรื่องที่ควรกระทำ แต่ถ้าให้เสียความหรือ เสียรสไป ก็ควรที่จะหลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำ สำนวนเหล่านั้น

A Second Look at Language

by Dusdeporn Chumniroksant

Abstract :

Considering spoken or written language, one often feels that certain constructions are not acceptable or are probably ungrammatical. The causes of these doubts are many : the use of modifying constructions which repeat the same idea ; new word information or new idioms ; recently borrowed idioms ; the use of words or constructions which are semantically anomalous or contradictory.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย